

Funded by
the European Union

Izveštaj 2022

"Rešavanje slučajeva po pitanji radničkih prava od Inspektorata Rada i Pravosuđa"

Autor: Kastriot Berisha

Istraživač: Behar Mustafa

Urednik: Kreshnik Gashi

Lektorisanje: Përparim Isufi

Nedostaci u primeni standarda od strane Inspektorata za rad

Standardi	Primena
Rodna ravnopravnost i nediskriminacija u Inspektoratu za rad	✗
Korišćenje podataka i baza podataka za dokumentovanje prekršaja	✗
Povećanje prijavljivanje prekršaja od strane zaposlenih u privatnom sektoru	✗
Stručno rešavanje žalbi zasnovano na standardima	✗
Rešavanje predmeta shodno smernicama sudova	✗
Smanjenje broja nesreća na radu	✗
Nametanje primene Zakona o zdravlju i bezbednosti na radu	✗

Nedostaci u primeni standarda od strane pravosudnog sistema

Standardi	Primena
Donošenje načela na polju nadležnosti	✗
Primena strateškog opredeljenja podele predmeta po prioritetima	✗
Istraga slučajeva povreda na radu	✗
Blagovremeno postupanje po krivičnim prijavama	✗
Blagovremeno suđenje po optužnicama	✗
Sprovođenje vremenskog standarda za suđenja	✗
Sprovođenje kaznene politike	✗

Sadržaj

Uvod	5
Rezime	7
Metodologija	10
1. Izazovi u procesu inspekcije	10
1.1 Ljudski resursi Inspektorata za rad	11
1.2 Nedostatak baze podataka	12
1.3 Zanemarivanje obaveze prijavljivanja slučajeva tužilaštvu	12
1.4 Dominacija žalbi javnih službenika	13
1.5 Labavi standardi postupanja po žalbama na prvom stepenu	14
1.6 Konstatovanje nepravilnosti i zakašnjenja na drugom stepenu	16
1.7 Pravna nejasnoća u odlučivanju između Inspektorata i sudova	17
1.8 Neuspeh u smanjenju broja nesreća na radu	18
1.9 Slab učiinak u nametanju primene Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu	20
1.9.1 Nedostatak specijalista i strucnjaka za bezbednost na radu	22
1.9.2 Nedostatak lekarskih pregleda	22
2. Postupanje sudova u predmetima sporova iz radnog odnosa	23
2.1 Neuspeh sudova da primenjuju standard za suđenje u blagovremenom roku	23
2.2 Nemar u postupanje u krivičnim predmetima	25
2.2.1 Postupanje u predmetima od strane suda i tužilaštva u Peći	27
2.2.2 Postupanje u predmetima od strane suda i tužilaštva u Đakovici	27
2.2.3 Postupanje u predmetima od strane suda i tužilaštva u Prištini	28
2.2.4 Postupanje u predmetima od strane suda i tužilaštva u Mitrovici	28
2.2.5 Postupanje predmetima od strane suda i tužilaštva u Uroševcu	29
2.2.6 Postupanje predmetima od strane suda i tužilaštva u Prizrenu	29
2.2.7 Postupanje predmetima od strane suda i tužilaštva u Gnjilane	30
3. Preporuke	31

Uvod

Kao najmlađa zemlja u regionu, Kosovo je posvećeno sprovođenju evropskih standarda i vrednosti kada je reč o slobodama i ljudskim pravima, uključujući i prava radnika.

Pravo na rad i slobodan izbor zanimanja je sloboda i osnovno pravo zagarantovano Ustavom, dok je posebnim zakonom garantovano preduzimanje preventivnih mera čiji je cilj da poboljšaju uslove rada, zaštitu zdravlja radnika, poboljšaju radno okruženje, fizičku i psihičku zaštitu zaposlenih i drugih koji učestvuju u procesu rada.

Uprkos ovim obavezama sadržanim u Ustavu i odnosnim zakonima, statistike ukazuju da bezbednost na radnom mestu i dalje predstavlja izazov.

Od 2011. do sredine 2022. godine 141 zaposleni je izgubio svoj život kao posledica nesreća na radu. Podaci pokazuju da institucije svojim postupcima nisu uspele da utiču na smanjenje broja smrtnih slučajeva, imajući u vidu da se broj smrti povećavao iz godine u godinu.

O stepenu sprovođenja zakona najbolje govori nivo ispunjenosti obaveze vršenja procene rizika na radu. Samo 1.55% privrednih subjekata registrovanih u zemlji ispunilo je ovaj osnovni element bezbednosti na radu.

Zemlja se i dalje suočava sa visokim nivoom siive privrede i visokom stopom nezaposlenosti.

Podaci ukazuju da je jedna trećina privrede na Kosovu neformalna, dok stepen neformalnosti u zapošljavanju takođe beleži isti nivo. Sektori sa najvećim stepenom neformalnog rada su građevinarstvo i poljoprivreda. Iako ne postoje statistike i merenja broja neprijavljenih radnika u zemlji, podaci Inspektorata za rad pokazuju da je tokom 2021. godine u 10,162 inspekcije zatečeno 1,459 radnika bez ugovora o radnom odnosu i 433 radnika koji nisu bili prijavljeni PUK-u.

Pravna osnova koja uređuje prava radnika i dalje je izazovna. Zakon o radu, usvojen u decembru 2010. godine, nije izmenjen i dopunjen uprkos činjenici da su rupe u zakonu odavno identifikovane tokom primene.

Pravosudne institucije su takođe stvorile izazove kada je reč o tumačenju ovog zakona, imajući u vidu da su odluke Vrhovnog suda i redovnih sudova u mnogim slučajevima konstatovale da je odlukama Inspektorata narušena nezavisnost sudstva, imajući u vidu da je donosio odluke paralelno sa sudovima.

Primena zakona nailazi na velike izazove na terenu. Inspektorat za rad ima ograničene inspeksijske kapacitete, dok sudski predmeti incidenata i povreda na radu koji se nalaze pred sudom, traju godinama.

Iako je zakonom propisano da sudovi moraju dati prioritet rešavanju sporova iz radnog odnosa, podaci pokazuju da je u praksi potrebno više od dve godine da se jedan takav predmet reši na prvom stepenu. Postupak se može još više produžiti u slučajevima izjavljivanja žalbe Apelacionom sudu.

Situacija je slična kada je reč o odlukama u krivičnim predmetima gde postupak traje godinama, a kazne za privredne subjekte su male.

Učinak institucija nije dobar ni u inspekcijama. Inspektorat za rad se i dalje suočava sa malim brojem prijava, dok kvalitet postupanja po prijavama ima puno prostora za poboljšanjima, imajući u vidu da se pobijene odluke vraćaju na ponovno odlučivanje u 93% predmeta.

Merenja civilnog društva pokazuju da na stotine radnika rade u teškim uslovima, ali su prinudeni da čute jer im u suprotnom sledi izvestan gubitak posla.²

U privatnom sektoru, gde su kršenja najveća, Kosovo nije uspelo da stvori sindikalne mehanizme za zaštitu prava radnika.

¹ Neformalna privreda na Kosovu prema Privrednoj komori i Poreskoj upravi Kosova, , <https://www.monitor.al/informaliteti-ne-kosove-shume-i-larte-vetem-36-mije-biznese-te-fiskalizuara/>

² Čutati ili trpeti, izveštaj IKS, objavljen aprila 2022, <https://iksWeb.org/wp-content/uploads/2022/04/Te-Heshtesh-e-te-Durosh-ose-te-Largohesh-nga-puna-b-3.pdf>

U privatnom sektoru, gde su kršenja najveća, Kosovo nije uspelo da stvori sindikalne mehanizme za zaštitu prava radnika.

U izveštaju američkog Stejt departmenta se ocenjuje da Vlada nije uspela da delotvorno primeni zakone o radu, uključujući uredbe i administrativna uputstva koja uređuju radne odnose, pravo na slobodu udruživanja i kolektivno pregovaranje. Ovaj izveštaj ocenjuje da su vladine mere zaštite bile nedovoljne da obezbede sprovođenje zakona, da identifikuju i zaštite žrtve i da istraže navode o nasilnom ili prinudnom radu. Izveštaj američkog Stejt departmenta kritikuje i prekoračenje radnog vremena i neefikasnu primenu zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, kao i kazne za prekršaje koje, prema njima, nisu odgovarale onima propisanim zakonima slične prirode.⁴

Loše stanje kada je reč o pravima radnika konstatovano je i u Izveštaju o napretku Evropske komisije za 2021. godinu. Ovaj izveštaj je konstatovao da je broj neformalnih radnika i dalje visok na Kosovu, uprkos činjenici da je njihova registracija zabeležila rastući trend nakon finansijskih mera Vlade.

U izveštaju Evropske komisije se, između ostalog, zaključuje da je bilo napretka u približavanju propisa iz oblasti radnog odnosa sa direktivama EU, ali da je njihova primena ipak u konačnici bila slaba, posebno u privatnom sektoru. U Izveštaju o napretku se konstatuje da je Inspektorat za rad obavio veći broj inspeksijskih nadzora, ali sa vrlo malim uticajem na terenu, i da smatra zabrinjavajućim činjenica da je broj nesreća na radu i dalje u porastu.⁵

Čak i izveštaji civilnog društva na Kosovu o sprovođenju Zakona o radu ukazuju na zastoje u sprovođenju zakona i česta kršenja prava radnika.⁶

Žalbe zaposlenih u privatnom sektoru su i dalje slabo zastupljene, iako je ovaj sektor najviše pogođen nepravilnostima i povredama Zakona o radu.

³ Izveštaj američkog Stejt departmenta o Kosovu, objavljen 2022, https://xk.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/133/HRReportKosovo2021_Alb.pdf

⁴ Izveštaj američkog Stejt departmenta o Kosovu, objavljen 2022, https://xk.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/133/HRReportKosovo2021_Alb.pdf

⁵ Izveštaj Evropske komisije za Kosovo, objavljen 2021, file:///C:/Users/Admin/Downloads/Kosovo%202021%20report.PDF

⁶ Izveštaj organizacije IKS o sprovođenju Zakona o radu na Kosovu, objavljen 2020. godine <https://iksweb.org/wp-content/uploads/2020/10/report-labour-law-implementation-FINAL-Shqip.pdf>

Rezime

Proces postupanja po žalbama radnika u vezi sa povredom prava iz radnog odnosa, bezbednosti na radu i pitanja vezanih za zapošljavanje nosi velike izazove koji sprečavaju stvaranje povoljnog okruženja za zaštitu zaposlenih. Podaci prikupljeni iz ovog izveštaja ukazuju da:

- kosovske institucije nisu uspele da izgrade sistem komunikacije koji bi omogućio prepoznavanje kršenja zakona o radu i povreda na radu;
- institucionalni radnici, uključujući lekare, nemaju mehanizam za prijavljivanje povreda radnika, kao posledica nesreća na radnom mestu. PUK i Inspektorat za rad ne komuniciraju u odgovoru na prekršaje koji potpadaju pod delokrug ovih institucija;
- Inspektorat za rad ne prijavljuje krivične prekršaje tužilaštvu, dok sud nema pristup bazi podataka Inspektorata radi provere podataka;
- se ostala ograničenja ogledaju u pravnim nejasnoćama i nedostatku tehničke infrastrukture za prijavljivanje i dokumentovanje kršenja prava radnika; i
- pravosudni sistem i dalje sabotira i pokazuje nemar kada je reč o krivičnim i građanskim postupcima u predmetima prava radnika.

Istraživanje koje je realizovao BIRN je ukazalo na ozbiljne probleme u funkcionisanju mehanizama za žalbe, tužbe i njihovo rešavanje od strane Inspektorata za rad i pravosudnog sistema.

Problemi se mogu grupisati u nedostatak pravne osnove, nedostatak stručnih kapaciteta i tehničke nedostatke na terenu. U skladu sa pravnom osnovom, Inspektorat za rad i ceo sistem je izložen nejasnoćama, nakon odluke Vrhovnog suda, koji je odlučio da od Ustavnog suda traži tumačenje mandata Inspektorata za rad kada je reč o disciplinovanju, izricanju novčanih kazni i vraćanju radnika na radno mesto.

Usled ove pravne nejasnoće ove pravne nejasnoće, sudovi su nekoliko godina za redom poništavali na desetine odluka Inspektorata za rad ove prirode.

Posle skoro 2 godine, Ustavni sud se pozabavio zahtevom Vrhovnog suda i utvrdio da je Inspekcija rada nezakonito prekoračila svoja ovlašćenja i preuzela ulogu suda u rešavanju različitih predmeta. Ustavni sud je utvrdio da nijedan inspektorat ne može da vrši funkcije sudske prirode, a da samo sud odlučuje o vraćanju na posao, zahtevima za plate i zakonitosti odluka.

Pravni osnov Inspektorata osporava se i drugim pitanjima vezanim za nedostatak preispitivanja Zakona o radu. Problemi oko nadležnosti mogli bi se razjasniti preispitivanjem ovog zakona.

Ne postoje jasne smernice za izricanje novčanih kazni unutar institucije. Diskrecija inspektora u izricanju novčanih kazni za kršenje odredaba uopšte nije uređena, a velika razlika između minimalne i maksimalne zaprećene novčane kazne ne isključuje mogućnost zloupotreba od strane inspektora rada. Iz toga je zaključeno da neki privredni subjekti nisu kažnjeni ili su dobili male novčane kazne za prekršaje za koje je zaprećena kazna mnogo veća.

Stručni kapaciteti u okviru Inspektorata za rad su ograničeni i ne odgovaraju potrebama na terenu. Jedan inspektor je odgovoran za nadzor u proseku 3.000 privrednih subjekata, dok u toku jedne godine inspektori posete manje od 10% privrednih subjekata.

Pored nedostatka osoblja, profesionalan rad osoblja beleži puno praznina. 93.3% prvostepenih rešenja inspektora je poništeno ili vraćeno na ponovno odlučivanje od žalbenoj komisiji.

Analiza ovih odluka ukazuje na nedostatak profesionalizma, imajući u vidu da nijedna prvostepena odluka nije obrazložila visinu izrečene novčane kazne

Podaci pokazuju da je uprkos broju od oko 10.000 inspekcija, njihov uticaj na terenu mali, imajući u vidu da privredni subjekti ne poštuju njihova uputstva.

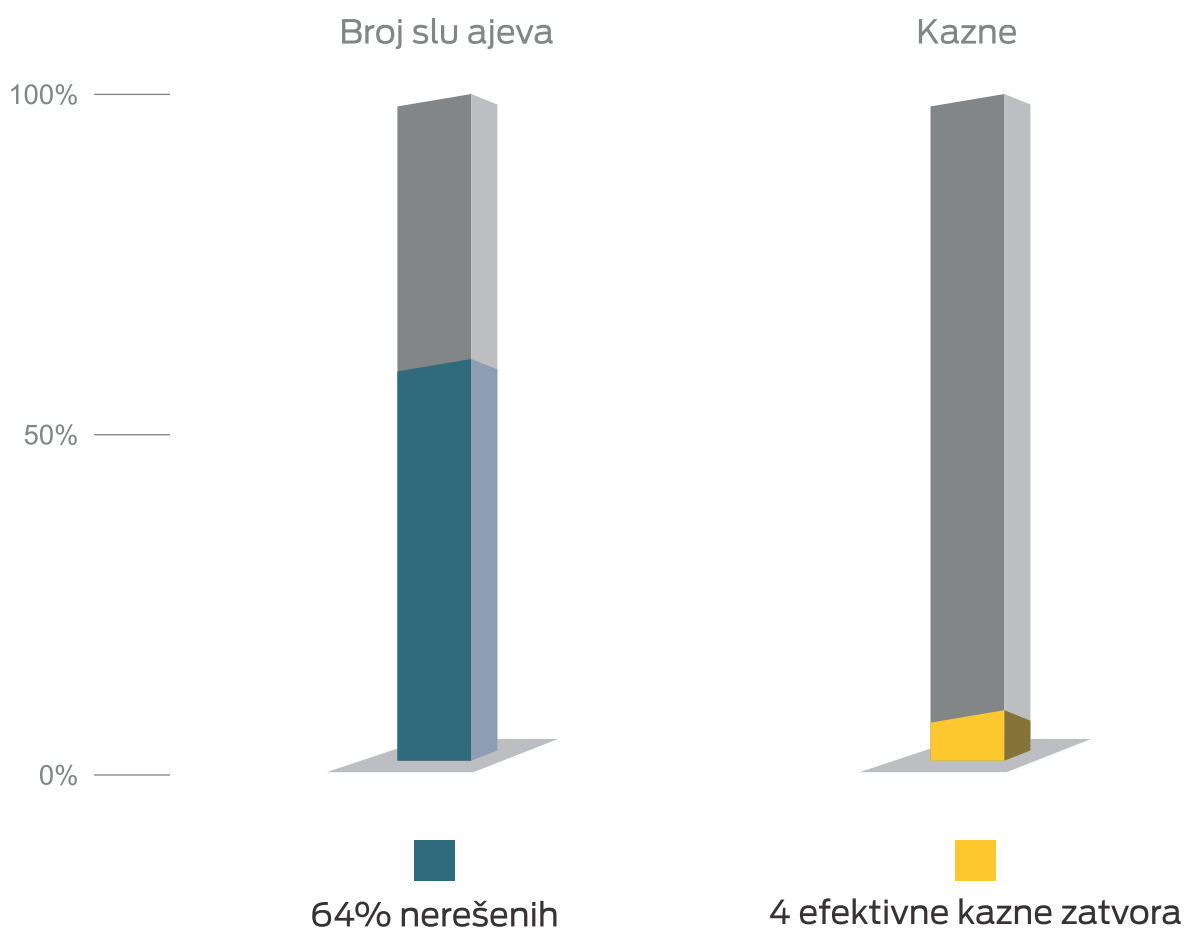
Osnovni kriterijum bezbednosti na radu je procena opasnosti na radu. Iako je na Kosovu aktivno 112 hiljada privrednih subjekata, samo 1.740 njih je ispunilo ovu obavezu.

Učinak inspektora je takođe slab i kada je reč o sprovođenju obaveze inspektora da podnesu krivične prijave tužilaštvu protiv privrednih subjekata kod kojih se utvrde krivični prekršaji. Inspektorat nije podneo tužilaštvu nijednu krivičnu prijavu kada je reč o privrednim subjektima koji su bili predmet inspeksijskog nadzora.

Kada je reč o tehničkim i pitanjima upravljanja, Inspektorat nije izgradio platformu za prijavljivanje slučajeva niti platformu za daljinsku proveru podataka radnika.

U okviru Inspektorata za rad ne postoji nijedna baza podataka, uključujući spisak novčanih kazni i kažnjenih privrednih subjekata, a to znači da inspektori nemaju mogućnost da znaju koja je od firmi ponovni počinitelj. To znači da se visina novčane kazne ne razlikuje, čak ni za privredne subjekte koji ponavljaju prekršaje.

Pravosudni sistem je takođe problematična karika u postupanju kada je reč o pitanjima radnog odnosa i bezbednosti na radu. 64% predmeta sporova iz radnih odnosa u sudovima ostaje nerešeno u toku jedne godine. Statistički, sud u 72 % predmeta nalazi da su radnici bili u pravu u svojim tužbama.

Od predmeta koji su analizirani za potrebe ovog izveštaja, u 88% predmeta je konstatovano kašnjenje u sudovima, dok su u 37% predmeta kašnjenje konstatovano u Državnom Tužilaštvu.

Pravosuđe je izreklo blage kazne prekršiocima zakona u pitanjima bezbednosti na radnom mestu. Novčane kazne su izrečene u 11 predmeta, uslovna osuda u 5, a zatvorske kazne u 4 predmeta.

Podaci pokazuju da su od 20 analiziranih osuđujućih presuda, sudovi uzeli u razmatranje ukupno 111 olakšavajućih okolnosti, a samo 21 otežavajućih okolnosti.

U 14 od 20 analiziranih osuđujućih presuda nisu primenjene Smernice o kaznenoj politici.

Od 20 osuđujućih presuda, samo u četiri predmeta izrečena je efektivna zatvorska kazna.

Ovi podaci pokazuju da pravosudni sistem ima izuzetno blag pristup prema privrednim subjektima koji su prekršili pravila bezbednosti na radu i koji su odgovorni za nesreće na radu.

Metodologija

Ovaj izveštaj sadrži podatke prikupljene iz direktnih razgovora, analize statističkih izveštaja i detaljne analize procesuiranih predmeta.

Za potrebe ovog izveštaja, analizirano je 30 prvostepenih i drugostepenih odluka Inspektorata za rad. Odabir odluka je načinjen na osnovu vremena postupanja, uključujući prve slučajeve obrađene u svakom regionu Inspektorata za rad za 2020. i 2021. godinu, kao i prve odluke Žalbene komisije ove institucije za 2019, 2020. i 2021. godinu.

Podaci koji se tiču bezbednosti na radu prikupljeni su direktnim razgovorima i analizom statističkih podataka.

Treći deo izveštaja, koji se bavi učinkom pravosudnog sistema, sastavljen je analizom spisa 27 sudskih predmeta procesuiranih na kosovskim sudovima. Analizirani spisi su odabrani na osnovu vremena postupanja i prva četiri predmeta procesuirana na svakom sudu u 2018, 2019, 2020. i 2021. godini.

1. Izazovi u procesu inspekcije

Inspektorat za rad je samostalan izvršni organ čiji je zadatak da vrši nadzor nad sprovođenjem zakonskih odredaba koje uređuju ugovorne pravne odnose, prava i obaveze stranaka u zasnovanim pravnim odnosima u procesu rada. Ovaj inspektorat je ovlašćen da vrši inspekcijски nadzor u javnom i privatnom sektoru.⁷

Pored Zakona o radu i bezbednosti na radu, Inspektorat za rad vrši nadzor i nad sprovođenjem velikog broja drugih zakona kao što su Zakon o kontroli duvana, Zakon o štrajku, Zakon o osposobljavanju, ponovnom stručnom osposobljavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, Zakon o strancima, Zakon o sindikalnom organizovanju, Zakon o podsticanju i zaštiti dojenja i Zakon o zaštiti uzbunjivača.

Istraživanje BIRN-a nalazilo je probleme i izazove u:

- ljudskim resursima i rodnoj diskriminaciji u Inspektoratu za rad;
- nedostatku baze podataka i podataka;
- zanemarivanju obaveze prijavljivanja slučajeva tužilaštvu;
- dominaciji žalbi javnih službenika;
- labavim standardima postupanja po žalbama;
- konstatovanju nepravilnosti i kašnjenja na drugom stepenu;
- pravnoj nejasnoći u odlučivanju između Inspektorata i sudova;
- nesposobnosti smanjenja broja nesreća na radu; i
- nesposobnosti nametanja primene Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu.

⁷ Zakon o Inspektoratu za rad, <https://ezk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=3252>

1.1 Ljudski resursi Inspektorata za rad

Sa misijom da garantuje ravnopravnost i jednako postupanje pri zapošljavanju, Inspektorat za rad je institucija koja krši zakon o rodnoj ravnopravnosti u svojim ljudskim resursima. Samo 6 žena radi u ovoj instituciji kojom dominiraju muškarci. Od 13 rukovodećih funkcija u ovoj instituciji, na samo tri se nalaze žene.

Inspektorat za rad beleži velike izazove u zapošljavanju osoblja i ostvarivanju ciljeva zbog kojih je i osnovan.

Kosovo je registrovalo više od 112 hiljada aktivnih privrednih subjekata, čiji je nadzor u pogledu prava iz radnog odnosa i bezbednosti na radu poslednjih godina poveren broju od oko 40 inspektora rada.

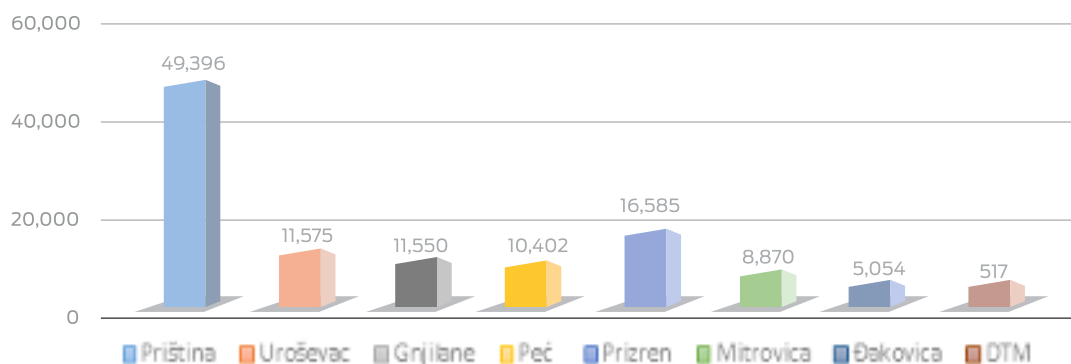
Broj inspektora rada po godinama na Kosovu

2020. godina		2021. godina		2021. godina	
39		37		37	
Muškaraca	Žena	Muškaraca	Žena	Muškaraca	Žena
33	6	33	6	33	6

Kao što se vidi u tabeli, u 2020. godini za celu teritoriju Kosova je angažovano 39 inspektora rada, 2021. godine taj broj je opao na 37, dok će 2022. godine broj inspektora rada biti 38 inspektora.

Na Kosovu se, prema zvaničnim podacima, procenjuje da postoji 112 hiljada aktivnih preduzeća i ako se broj preduzeća podeli sa brojem inspektora, ispada da je jedan inspektor odgovoran za inspekciju oko 3 hiljade preduzeća u jednoj godini. S obzirom da jedna godina ima 260 radnih dana, to znači da bi inspektor u jednom danu trebalo da obiđe 12 preduzeća. Ako posetite 3 preduzeća dnevno, onda ispada da inspektori posećuju jednog privrednog subjekta jednom u 4 godine.⁹

Privredni subjekti po regionima

⁸ Podaci izvedeni iz godišnjeg izveštaja Inspektorata za rad, <https://ip.rks-gov.net/wp-content/uploads/RAPORTI-VJETOR-2021.pdf>

⁹ Podaci izvedeni iz odgovora Poreske uprave Kosova

Sa druge strane, ako se ovaj broj podeli po regionima, ispada da je u Prištini u poslednje tri godine jedan inspektor bio zadužen za inspekciju 4,490 privrednih subjekata, pošto je u Prištini sa oko 50 hiljada privrednih subjekata angažovano samo 11 inspektora rada.

1.2 Nedostatak baze podataka

Inspektorat za rad je institucija koja funkcioniše bez elektronske baze podataka. Posledično, prijem i registracija žalbi i odluka se i dalje obavlja ručno.¹⁰

Nedostatak baze podataka otežava rad Inspektorata kako u smislu sastavljanja godišnjih izveštaja, tako i u pogledu inspeksijskog nadzora.

U nedostatku baze podataka, inspektorima je teško da provere da li je jedan privredni subjekat ponovio zakonske prekršaje, što je okolnost koja utiče na pooštavanje izrečenih kazni. U 14 analiziranih slučajeva nema podataka o tome da li je inspektor pre donošenja rešenja proverio da li je privredni subjekat recidivista ili ne.

Ponavljanje prekršaja smatra se okolnošću koja utiče na to da novčane i druge kazne budu strože za lica koja ponove isti prekršaj.

Izricanje teže kazne za ponavljanje prekršaja predviđeno je Administrativnim uputstvom o izricanju novčanih kazni za kršenje Zakona o radu, ali je ovo Uputstvo teško primeniti u nedostatku baze podataka.¹¹

1.3 Zanemarivanje obaveze prijavljivanja slučajeva tužilaštvu

Krivični zakonik Republike Kosovo pridaje poseban značaj pravima radnika. Jedna poglavlja ovog Zakonika posvećena je krivičnim delima protiv radnog odnosa.¹² Ova krivična dela se najlakše mogu prepoznati nakon inspeksijskih nadzora inspektora rada.

Prekršaji koji se lako mogu utvrditi u kontrolnim nadzorima Inspektorata su „Povreda prava iz radnog odnosa“, „Povreda prava iz radnog odnosa i nezaposlenosti“ i „Zloupotreba prava na štrajk“.

Veliki broj kontrolnih nadzora Inspektorata konstatuje povrede prava iz radnog odnosa, ali se nikada nije desilo da je za njihovo kršenje podneta krivična prijava. Pored kontrolnog nadzora povreda prava iz radnog odnosa, Inspektorat je godinama obavljao inspeksijski nadzor raznih konkursa, na kojima je utvrdio brojne nepravilnosti, međutim ni u ovim slučajevima nije podneo nijednu krivičnu prijavu.

Iako Inspektorat obavi u proseku 10.000 inspeksijskih nadzora godišnje, ni u jednom slučaju nije prijavio bilo kakvu sumnju na krivična dela organima gonjenja.

Zakonska je obaveza svake javne institucije i svakog službenika da podnošenjem krivične prijave obaveste državnog tužioca u svim slučajevima u kojima nađu na sumnju o izvršenju krivičnih dela.

¹⁰Odgovor Inspektorata za rad od 02. novembra 2022.

¹¹Članom 9. AU o izricanju novčanih kazni i konkretnih iznosa za povredu odredaba Zakona o radu predviđeno je ponavljanje prekršaja kao razlog za izricanje maksimalne kazne <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=8160>

¹² Glava XIX Krivičnog zakonika Republike Kosovo, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18413>

Čak i neprijavlivanje krivičnog dela predstavlja krivično delo, a propisano je i krivično gonjenje lica koje ne prijavi krivično delo.¹³

Nedostatak krivičnih prijava amnestirao je od odgovornosti za povrede radnika poslovne ljude i menadžere.

1.4 Dominacija žalbi javnih službenika

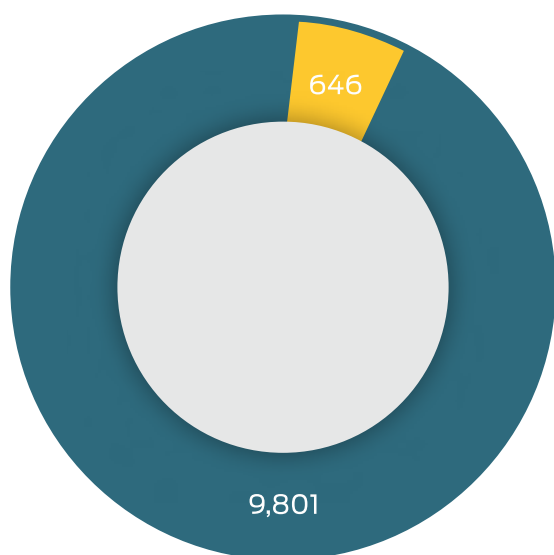
Broj žalbi radnika Inspektoratu za rad se iz godine u godinu povećava. Prema izveštaju o radu ove institucije tokom 2020. i 2021. godine izvršeno je 15,584 inspekcijskih nadzora shodno podnetim žalbama.

Čini se da je broj inspekcijskih nadzora obavljenih po prijavama radnika veliki, međutim kada se analizira broj žalbi prema podnosiocu, može se zaključiti da je broj ovih žalbi radnika privatnog sektora i dalje mali, dok najveći broj pritužbi ulažu zaposleni javnih službi.

U roku od mesec dana tokom 2020. i 2021. godine, radnici privatnog sektora podnesu u proseku 60 žalbi mesečno na nivou Kosova. Ako se ovaj broj podeli na sedam regiona u kojima postoji kancelarija Inspektorata za rad, onda se zaključuje da se u jednom regionu podnosi samo 8.5 žalbi mesečno od strane radnika iz privatnog sektora koji istovremeno čine većinu radnika na Kosovu.

Za razliku od privatnog sektora, broj žalbi radnika u javnom sektoru je višestruko veći. Tokom 2020. i 2021. godine radnici u ovom sektoru podneli su ukupno 14,154 žalbi, odnosno 589 žalbi mesečno.

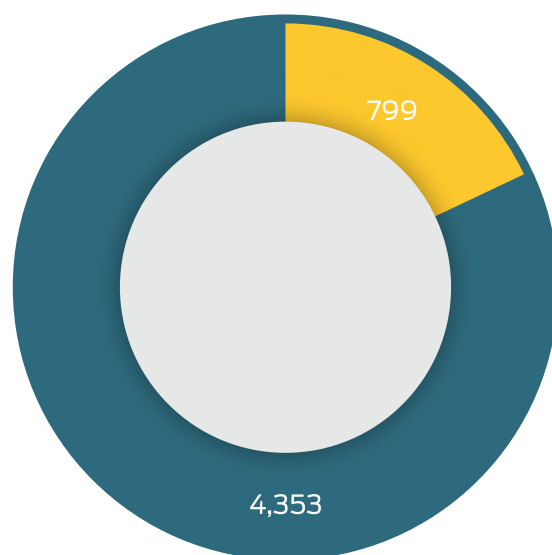
Žalbe po sektorima tokom
2020. godine

Zaposleni u
javnom sektoru

Zaposleni u
privatnom sektoru

Žalbe po sektorima tokom
2021. godine

Zaposleni u
javnom sektoru

Zaposleni u
privatnom sektoru

¹³ Član 378 stav 2 Krivičnog zakona Republike Kosovo propisuje: „Svako službeno ili odgovorno lice koje ne prijavi krivično delo koje je otkrilo tokom obavljanja svoje dužnosti, kazniće se kaznom iz stava 1. ovog člana, ako je to delo kažnjivo kaznom zatvora u trajanju od najmanje tri (3) godine“ <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/6A2D4377-6AE1-4530-909F-3FB2680CD1EC.pdf>

Prema zvaničnim podacima Agencije za statistiku Kosova, broj zaposlenih na celom Kosovu iznosi oko 354 hiljade.¹⁴ Od toga je 286 hiljada zaposleno u privatnom sektoru.¹⁵

Jedan od razloga za koji se može zaključiti da je uticao da broj žalbi zaposlenih u privatnom sektoru bude tako mali je nepostojanje mehanizma za prijavu slučajeva Inspektoratu za rad.

Trenutno se žalbe podnose fizički u jednom od regiona Inspektorata za rad.

Većina institucija na Kosovu je već uspostavila mehanizme i priručnike za prijavljivanje raznih prekršaja, dok Inspektorat za rad to još nije omogućio, pa građani i dalje ostaju neinformisani o svom pravu na žalbu.

1.5 Labavi standardi postupanja po žalbama na prvom stepenu

Tokom rada na terenu, BIRN je analizirao način postupanja po formalnim žalbama koje su radnici na prvom stepenu izjavili Inspektoratu za rad.

Od 14 analiziranih odluka, u njih 11 je postupano u zakonom propisanom roku od 30 dana.

BIRN je našao da u donetim odlukama postoje nedoslednosti u određivanju novčanih kazni. Inspektori su odlučili da u nekim slučajevima za isti prekršaj izreknu novčanu kaznu, a u sličnim slučajevima da uopšte ne izreknu nikakvu novčanu kaznu.

Inspektorat	Priroda žalbe	Konstatcija Inspektorata	Propisana novčana kazna	Izrečena novčana kazna	Da li je žalba procesuirana na vreme	Da li je novčana kazna obrazložena
Prizren	Radnik bez ugovora o radu u 5 slučajeva	Povreda člana 10 Zakona o radu	Prekršaj 1: 100 - 7,000	1000 evra	N/D	Ne
Prizren	Nesreća na radnom mestu	Povreda člana 7, stav 1 i člana 20, stav 1 Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu	Prekršaj 1: 500 -35,000 Prekršaj 2: 500 - 20,000	500 evra	Ne	Ne
Uroševac	Neuplaćivanje penzijskih doprinosa	Žalba odbijena kao neblagovremena	N/D	N/D	Da	N/D
Uroševac	Neisplaćivanje zarade	Žalba odbijena kao neblagovremena	N/D	N/D	Da	N/D
Mitrovica	Povreda konkursa	Žalba odbijena kao neblagovremena	N/D	N/D	Da	N/D
Mitrovica	Maloletni radnik i nedostatak bezbednosti	Povreda člana 7 stav 4, člana 10, člana 20, člana 27 stav 3, 32 stav 1, i 55 ZR-a kao i člana 22 stav 2 ZBZR-a	U četiri slučaja 100-7000, jedan slučaj 100-10000 i jedan slučaj 500-20000	10000 evra	Da	Jo
Priština	Neisplaćivanje zarade	Povreda člana 7 stav 4 Zakona o radu	Prekršaj 1: 100 - 7,000	Opomena	Da	Jo
Priština	Nezakonito raskidanje radnog odnosa	Žalba odbijena kao neosnovana	N/D	N/D	Da	N/D

¹⁴Izveštaj Agencije za statistiku Kosova o broju zaposlenih, <https://ask.rks-gov.net/media/5554/afp-tm1-2020-finale.pdf>

¹⁵Članak objavio Radio Slobodna Evropa o broju zaposlenih u privatnom sektoru <https://www.evropafire.org/a/vende-te-reja-pune-punetore/31770786.html>

Visokim administrativnim kaznama sankcionišu se povrede odredaba Zakona o radu i Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu.

Novčane kazne za kršenje Zakona o radu su uređene podzakonskim aktom, odnosno Administrativnim uputstvom o izricanju novčanih kazni i konkretnim iznosima za povrede odredaba Zakona o radu

Ovo Administrativno uputstvo u članu 8 propisuje da se za svaki konstatovan zakonski prekršaj moraju izreći individualne kazne i iste se moraju sabrati i mora se izreći jedna jedinstvena kazna.¹⁶

Diskreciono pravo inspektora u izricanju ovih novčanih kazni je veoma veliko. U skladu sa ovim Uputstvom, novčane kazne se mogu podeliti u pet kategorija i to:

- Novčane kazne od 100 do 6.000 evra;
- Novčane kazne od 100 do 7.000 evra;
- Novčane kazne od 100 do 8.000 evra;
- Novčane kazne od 100 do 9.000 evra;
- Novčane kazne od 100 do 10.000 evra;

Analiza rešenja pokazuje da ni u jednom od osam analiziranih rešenja u kojima su izrečene novčane kazne nisu navedeni razlozi za njihovu visinu. Na primer, u drugom rešenju u Prizrenu, koji je prikazan u tabeli za dva zakonska prekršaja Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, izrečena je novčana kazna u visini od 500 evra, iako su za dva prekršaja predviđene novčane kazne u rasponu od 500 do 35 hiljada evra.

Prizren	Nezgodna na radu	Povreda člana 7, stav 1, i člana 20, stav 1, Zakona za bezbednost i zdravlje na radu	Prekršaj 1:500-35,000 Prekršaj 2:500-20,000	500 evra	Ne	Ne
---------	------------------	--	--	----------	----	----

Dakle, ni u jednoj od analiziranih odluka nije obrazložena visina novčane kazne.¹⁷

Novčane kazne za povrede Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu su čak veće od onih za kršenje Zakona o radu. Za razliku od Zakona o radu, za koji su zaprećene novčane kazne Administrativnim uputstvom, novčane kazne za povredu ZBZR su propisane Zakonom.

Za kršenje odredaba ovog zakona predviđeno je šest kategorija novčanih kazni, i to:

- Od sto (100) do pet hiljada (5.000) evra;
- Od pet stotina (500) do deset hiljada (10.000) evra;
- Od pet stotina (500) do petnaest hiljada (15.000) evra;
- Od pet stotina (500) do dvadeset hiljada (20.000) evra;
- Od pet stotina (500) do dvadeset pet hiljada (25.000) evra;
- Od pet hiljada (5.000) do trideset pet hiljada (35.000) evra;

Dakle, diskreciono pravo inspektora u izricanju novčanih kazni za kršenje ovih odredbi uopšte nije regulisano i ovako širok prostor ne isključuje mogućnost zloupotreba od strane inspektora rada.

Nedostatak standarda i definicija za novčane kazne ukazuje na veliku neslaganje u Inspektoratima u načinu na koji se subjekti tretiraju.

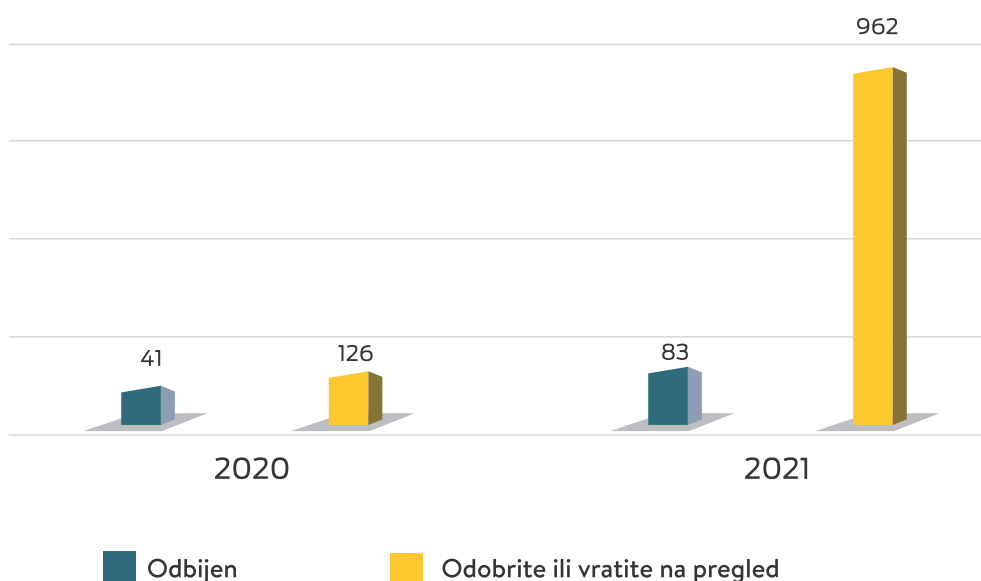
¹⁶ Član 8. Administrativnog uputstva o određivanju visine novčanih kazni i konkretnih iznosa za povredu odredaba Zakona o radu, <https://gzk.rks.gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=8160>

¹⁷ Rezultat analize prvostepenih odluka Inspektorata za rad.

1.6 Konstatovanje nepravilnosti i zakašnjenja na drugom stepenu

BIRN je, duž analize prikupljenih materijala, obezbedio podatke koji govore u prilog činjenici da je prvi stepen postupanja po žalbama u Inspektoratu za rad načinio teške povrede postupka izricanja kazne. Podaci obezbedeni sa drugog stepena Inspektorata pokazuju da je samo 6.7% prvostepenih rešenja bilo uredno, kada je reč o procedurama, a način odlučivanja ukazuje da 93.3% rešenja biva poništeno ili vraćeno na ponovno odlučivanje.

Drugostepena rešenja doneta tokom 2020. i 2021. godine

U 2020. godini na drugom stepenu je izjavljeno 218 žalbi, od kojih je 95 usvojeno, 31 je vraćena na ponovno odlučivanje, dok je samo 41 odbijena. To znači da su samo u 41 slučaju prvostepena rešenja Inspektorata bile u skladu sa Zakonom.¹⁸

U 2021. godini na drugom stepenu je izjavljeno 1,633 žalbi stranaka na prvostepena rešenja, od kojih su 83 žalbe odbijene kao neosnovane, usvojeno je 798 žalbi, 161 predmet je vraćen na ponovno odlučivanje na prvom stepenu¹⁹

BIRN je konstatovao da postoje problemi čak i tokom postupanja po žalbama na drugom stepenu.

Za potrebe ovog izveštaja analizirano je 9 drugostepenih predmeta i konstatovane su povrede rokova i procesna pitanja.²⁰

Analiza ovih devet odluka pokazuje da se žalbe na ovom stepenu ne rešavaju u roku propisanom odredbama Zakona o radu. Podaci iz ovih rešenja pokazuju da se žalba na drugom stepenu rešava u roku od dva do tri meseca od podnošenja, dok je Zakonom o opštem upravnom postupku u članu 133 propisano da se mora postupiti po žalbi u roku od 30 dana.

¹⁸ Godišnji izveštaj Inspektorata za rad za 2020, <https://ip.rks-gov.net/ep-content/uploads/RAP-NARRATIV-I-IP-se-2020-002-compressed.pdf>

¹⁹ Godišnji izveštaj Inspektorata za rad za 2021, <https://ip.rks-gov.net/ep-content/uploads/RAPORTI-VJETOR-2021.pdf>

²⁰ Rezultat analize prvostepenih rešenja Inspektorata za rad.

Još jedan podatak izveden iz analize drugostepenih rešenja pokazuje da uvod odluke nije u skladu sa Zakonom o opštem upravnom postupku. Shodno tome, nijedno od devet analiziranih rešenja u uvodnom delu ne navodi datum donošenja istog.

Članom 47. Zakona o opštem upravnom postupku jasno je propisano da svaki upravni akt mora da sadrži:

- Uvodni deo u kome se navodi naziv javnog organa koji je doneo akt, pravni osnov, ime lica kome je akt upućen, kratka napomena o predmetu postupka i datum donošenja;²¹

Dakle, datum donošenja rešenja nije fakultativna obaveza organa uprave da proceni da li treba navesti datum donošenja rešenja, već je to zakonska obaveza koja se ne može izbeći. Nenavođenje datuma donošenja odluke može činiti razlog za vraćanje odluke na ponovno odlučivanje, imajući u vidu da sud tokom razmatranja upravnog spora ne može da proveri da li je žalba izjavljena u zakonom propisanom roku.

1.7 Pravna nejasnoća u odlučivanju između Inspektorata i sudova

Iako hiljade predmeta rešeno kao u Inspekciji rada i u pravosuđu, nadležnosti Inspektorata za nadzor nad Zakonom o radu bile su nejasne do kraja 2022. godine.

Hiljade predmeta o kojima je rešavala Inspektorat za rad pravosuđe je ukinulo zbog prekoračenja nadležnosti. Pravosuđe je smatralo da je jedino nadležno da odlučuje u vezi sa zahtevima zaposlenih za plate, disciplinskim rešenjima, zakonitošću odluka, vraćanjem na posao i drugim materijalnim uslovima definisanim Zakonom o radu.

Iz tog razloga su sudovi u velikom broju odluka utvrdili da Inspekcija rada meritorno odlučuje uporedo sa sudovima o pitanjima koja se odnose na prava iz radnog odnosa, čime prekoračuje svoju nadležnost.

Imajući u vidu da veliki broj građana koji čekaju odluke Inspektorata rada propuštaju zakonske rokove za podnošenje tužbi sudu, Vrhovni sud Kosova je 4. februara 2021. godine uputio Ustavnom sudu pitanje nadležnosti inspekcije rada.²²

Shodno tome, najviša instanca pravosuđa zatražila je od Ustavnog suda da pojasni da li Inspektorat rada ima pravo da odlučuje o zahtevima radnika u pogledu plata, zakonitosti odluka i vraćanja radnika na posao.

Zahtev Vrhovnog suda podnet je Ustavnom sudu radi pojašnjenja zakonskih ovlašćenja Inspektorata rada u cilju ujednačavanja sudske prakse u slučajevima radnih sporova.

Samo tokom 2022. godine, u 16 predmeta koje su rešavali redovni sudovi, usvojeno je 11 tužbi kojima je ukinuta odluka Inspektorata za rad ili predmet vraćen na ponovno odlučivanje, dok je samo 5 tužbe su odbijene kao neosnovane.

Za ovaj zahtev Vrhovnog suda konačno je odlučio u poslednjoj nedelji 2022. godine Ustavni sud. Ustavni sud je na kraju dao pravo Vrhovnom sudu nakon što je utvrdio da je Inspektorat rada nezakonito primenio zakon mešajući se u nadležnosti suda.

Takođe, Ustavni sud je utvrdio da nijedan inspektorat ne može vršiti funkcije sudske prirode, te da samo sud odlučuje o vraćanju na posao, zahtevima za plate i zakonitosti odluka.

²¹ Član 47. Zakona o opštem upravnom postupku, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=12559>

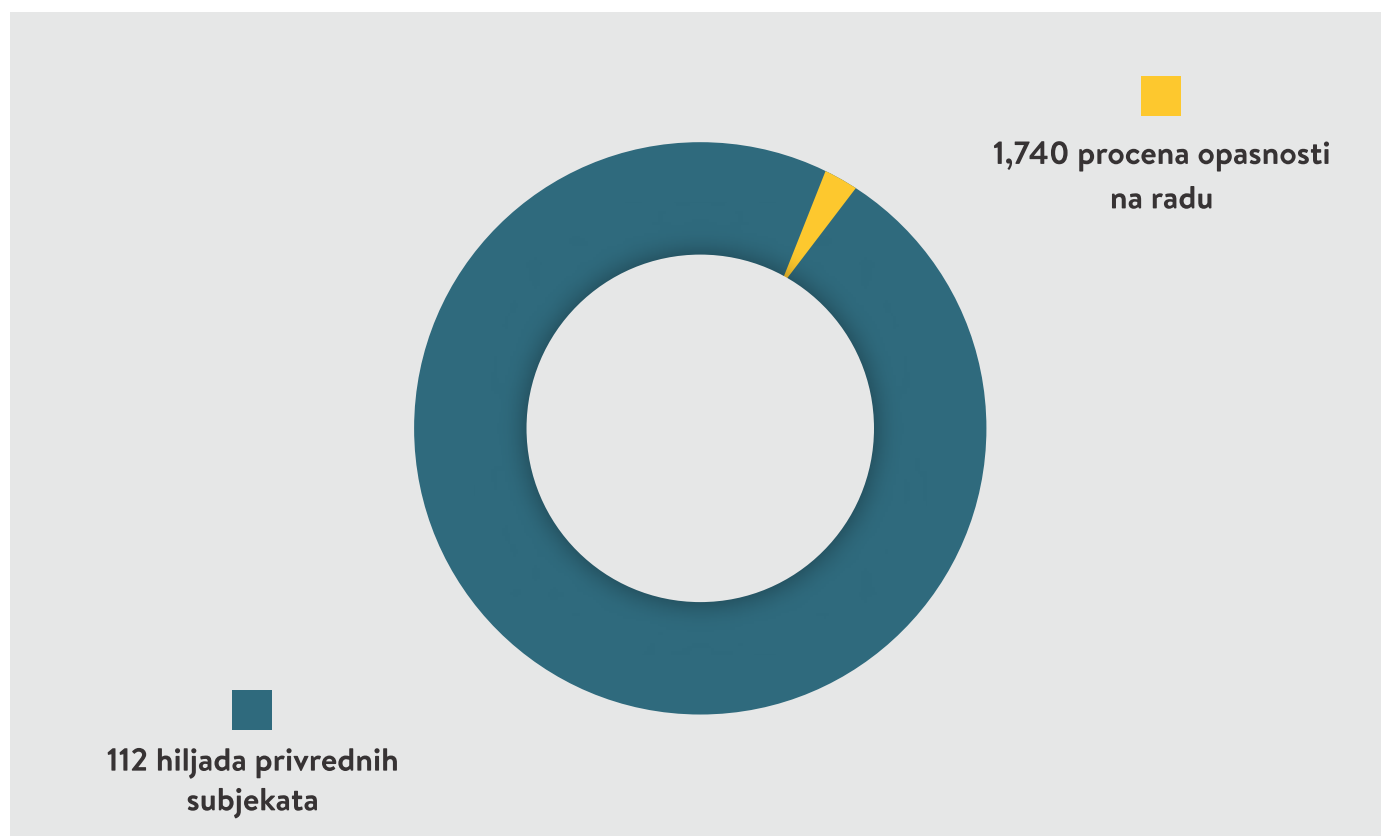
²² Zahtev koji je Vrhovni sud uputio Ustavnom sudu od 04. februara 2021.

1.8 Neuspeh u smanjenju broja nesreća na radu

Bezbednost na radnom mestu predstavlja jedan od najvažnijih aspekata koji nadgleda Inspektorat za rad. Bezbednost na radnom mestu na Kosovu uređena je Zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu. Ovaj zakon propisuje pravila i obaveze za prevenciju rizika na radu, otklanjanje faktora rizika i nesreća, informisanje, konsultacije, uravnoteženo učešće u unapređenju nivoa bezbednosti i zdravlja na radu, obuku zaposlenih i njihovih predstavnika²³

Zakon je jasno propisao obaveze poslodavaca i zaposlenih, međutim, bezbednost i situacija sa nesrećama na radnom mestu na Kosovu i dalje su nezadovoljavajući.

Na osnovu zvaničnih podataka Inspektorata za rad, od 2016. do 2021. godine prijavljeno je 787 nesreća na radu, od kojih je 78 imalo fatalni ishod po radnike.²⁴

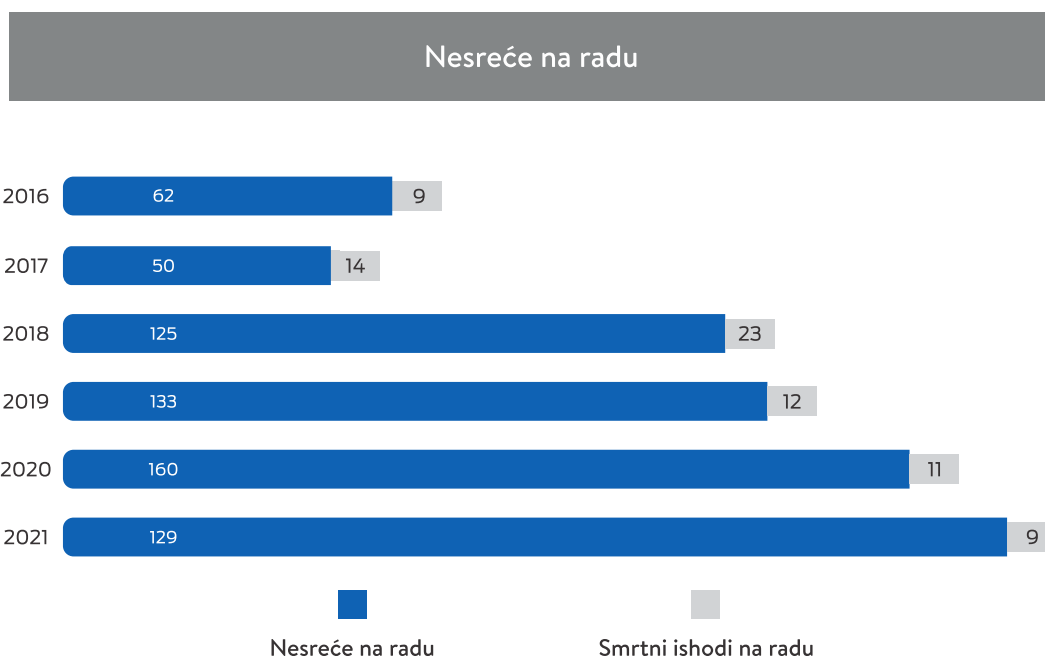
U prvih šest meseci 2022. godine zabeležen je veliki broj nesreća sa fatalnim ishodom. Od januara do jula 2022. godine 11 osoba je imalo fatalne posledice u nesrećama na radnom mestu.

Podaci Inspektorata za rad duž godina ukazuju da situacija, umesto da se poboljša, iz godine u godinu postaje sve gora. Tabela u nastavku pokazuje da iz godine u godinu povećava broj nesreća na radu²⁵

²³ Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu, <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=8689>

²⁴ Izveštaj o radu Inspektorata za rad za 2021. godinu <https://ip.rks-gov.net/ep-content/uploads/RAPORTI-VJETOR-2021.pdf>

²⁵ Tabela objavljena u godišnjem izveštaju Inspektorata za rad za 2021. godinu, <https://ip.rks-gov.net/ep-content/uploads/RAPORTI-VJETOR-2021.pdf>

Međutim, broj nesreća na radu koje su prijavljene duž godina daleko je od stvarnog broja nesreća koje se dešavaju.

Svakodnevno se u bolnicama i zdravstvenim centrima na Kosovu prijavljuju slučajevi povreda, ali nedostatak mehanizma za evidentiranje i prijavljivanje ove vrste nesreća je doveo do toga da se svaki slučaj zadobijanja povreda ne proglašuje nesrećom na radu.

Trenutno se prijavljuju samo teške povrede i smrtni slučajevi na radnom mestu. Dakle, neprijavlivanje nesreća na radu je nekoliko puta veće od slučajeva koji završavaju u statistikama Inspektorata za rad.

Nedovoljno prijavljivanje nesreća smatra se jednim od glavnih problema u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu od strane Međunarodne organizacije rada (ILO). Ova međunarodna institucija je ukazala na ovu činjenicu u Profilu bezbednosti i zdravlja na radu koji je sačinjen za Kosovo 2021. godine²⁵

Teško stanje kada je reč o nedostatku bezbednosti na radnom mestu, posebno u sektoru građevinarstva, pokazuje i poslednja akcija Inspektorata za rad koja je sprovedena tokom septembra 2022. godine.

Duž meseca septembra, Inspektorat za rad je preduzeo radnje u pravcu nadzora bezbednosti na radnom mestu u građevinskim preduzećima koja grade u regionu Prištine. Po nalogu glavnog inspektora rada, Hekurana Nikčija, obavljen je inspeksijski nadzor 106 gradilišta u regionu Prištine, i posledično su na njih 40 radovi odmah obustavljeni, zbog nedovoljne bezbednosti, dok su na 33 druga gradilišta izrečeni ukori a novčana kazna u samo dva slučaja. Dakle, u 69% slučajeva inspekcija uočene su nepravilnosti i nedostatak bezbednosti na radu. Ovaj broj govori da je preko 1.000 radnika koji su radili na gradilištima u regionu Prištine do septembra radilo u objektima koji nisu ispunjavali uslove za rad..

²⁵ Tabela objavljena u godišnjem izveštaju Inspektorata za rad za 2021. godinu <https://ip.rks-gov.net/wp-content/uploads/RAPORTI-VJETOR-2021.pdf>

²⁶ Profil bezbednosti i zdravlja na radu koji je sastavila Međunarodna organizacija rada, prvi put objavljen 2021. https://www.ilo.org/etms/p5/groups/public/-/europe/-/ro-geneva/-/sro-budapest/documents/publication/etms_797502.pdf

1.9 Slab učinak u nametanju primene Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu

Inspektorat za rad nije uspeo da obaveže privredne subjekte da obave procenu rizika na radnom mestu, kao ni da sertifikuje osoblje za pružanje takvih usluga, kao i da nametne zakonsku obavezu obavljanja lekarskih pregleda.

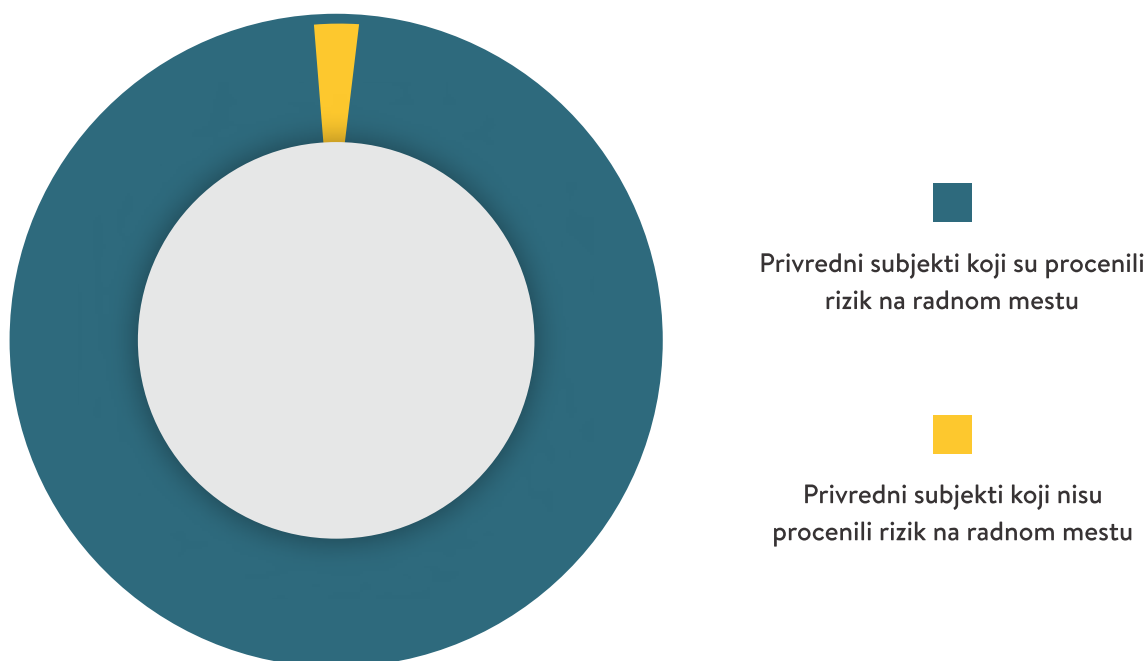
U cilju sprečavanja javljanja opasnosti na radnom mestu, poslodavci su dužni da obave procenu rizika. Ova obaveza proizilazi iz člana 16. Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu.²⁷

U skladu sa ovim zakonom, ovu procenu moraju obaviti sertifikovani stručnjaci za bezbednost i zdravlje na radu. Nakon sprovedenog postupka procene rizika, poslodavci su dužni da sačine dokument o proceni rizika i da preduzmu neophodne mere zaštite bezbednosti i zdravlja na radu zaposlenih. Pored dokumenta o proceni rizika, poslodavac je dužan da vodi evidenciju o povredama na radu, profesionalnim oboljenjima i da povređenima izdaju obrazac o povredi na radnom mestu.

Kazna za kompanije koje ne obave procenu rizika je visoka i zaprečena je u rasponu od 500 do 25 hiljada evra, a u nekim slučajevima može ići i do 35 hiljada evra.

Podaci koje je prikupio Sekretarijat Komisije za bezbednost i zdravlje na radu ukazuju da je mali broj privrednih subjekata koji su obavili procenu rizika na radnom mestu. Samo 1,740 preduzeća na Kosovu je procenilo rizik na radnom mestu, dok na Kosovu ima preko 112 hiljada privrednih subjekata.²⁸

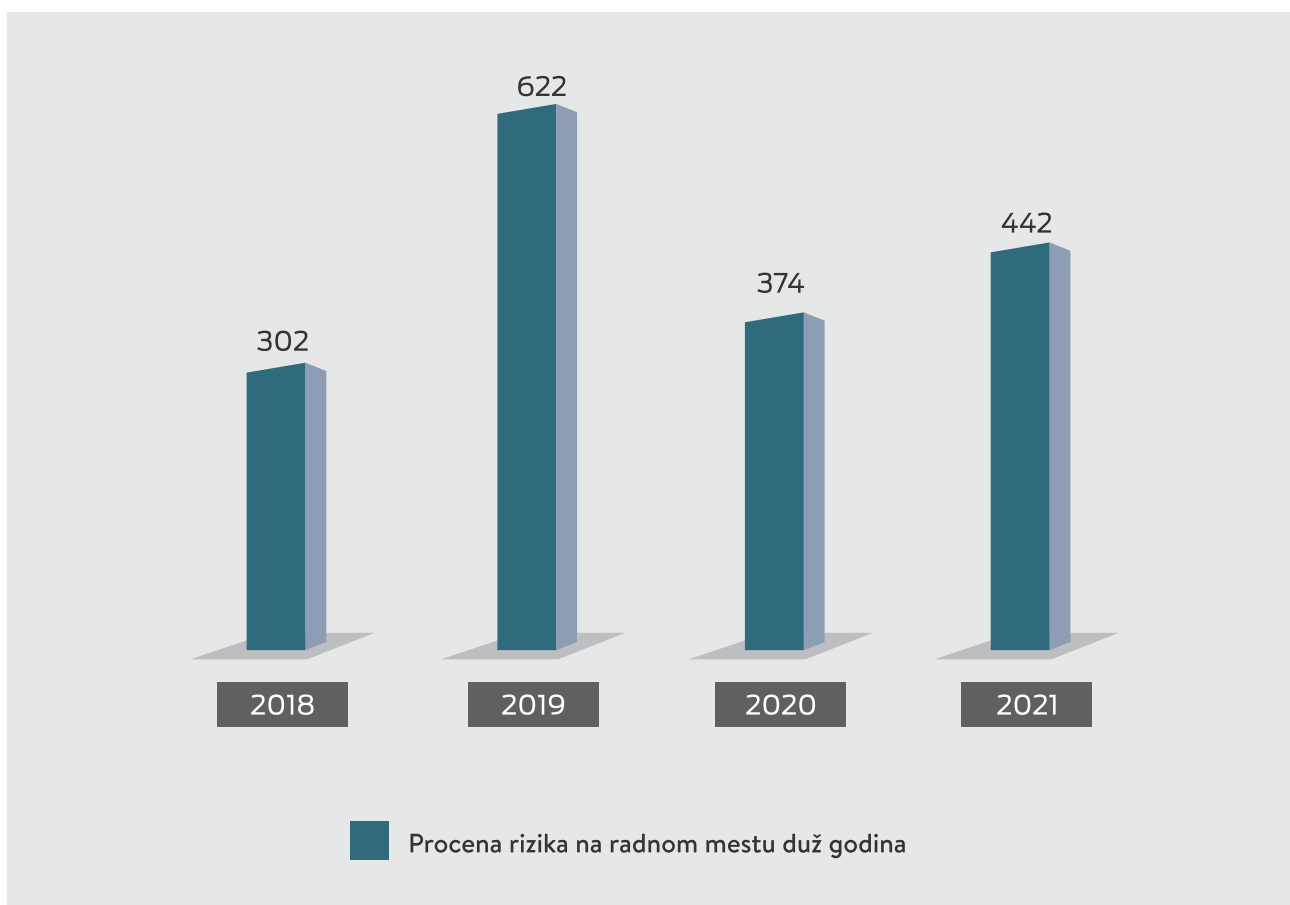
Procena rizika na radnom mestu

²⁷ Član 16. Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu „Poslodavac je dužan da proceni rizik na radnom mestu, kako bi sprečio opasnost, uključujući i izlaganje zaposlenih elementima štetnim i opasnim po zdravlje i bezbednost na radu u toku radnog procesa“.

²⁸ Statistika preuzeta iz odgovora Sekretarijata Komisije za bezbednost i zdravlje na radu.

Procena rizika na radnom mestu duž godina

Ovi podaci ukazuju na trendove smanjenja broja preduzeća koja ispunjavaju ovu obavezu. Inspektorat je u 2019. godini uspeo da nametne primenu ovog pravila u 622 slučaja, dok je ova brojka smanjena na 442 tokom 2021. godine.

Nedostatak izveštaja o opasnosti na radnom mestu za privredne subjekte predstavlja nesigurno radno okruženje i posledično nesreće na radnom mestu mogu biti učestalije.

1.9.1 Nedostatak specijalista i stručnjaka za bezbednost na radu

Za bezbednije i zdravije radno okruženje predviđeno je imenovanje stručnih, odgovornih lica ili angažovanje lica ili kompanija za pružanje specijalizovanih usluga.

Član 10. Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu propisuje da poslodavci moraju imenovati odgovorno lice sertifikovano za bezbednost i zdravlje na radu.

U skladu sa zakonom, poslodavac koji zapošljava do pedeset (50) zaposlenih, ako je sposoban/kompetentan, može sam preuzeti odgovornost za sprovođenje mera bezbednosti na radu, ako je sertifikovan. Dok je poslodavac koji zapošljava više od pedeset (50) i manje od dvesta pedeset (250) zaposlenih, dužan da imenuje stručnjaka za obavljanje poslova iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Dok poslodavac koji zapošljava više od dvesta pedeset (250) zaposlenih mora angažovati jednog (1) ili više stručnjaka za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu.²⁹

Na Kosovu je do sada sertifikovano 150 osnovnih specijalista, 60 kvalifikovanih stručnjaka i 87 naprednih specijalista za bezbednost i zdravlje na radu. U međuvremenu, samo 37 instruktora ima licencu za pružanje obuke o bezbednosti i zdravlju na radu.³⁰

Pored sertifikovanih stručnjaka za pružanje usluga bezbednosti i zdravlja na radnom mestu, licencu za pružanje usluga ove prirode privrednim subjektima ima još 20 kompanija.³¹

Njihov broj je i dalje mali u poređenju sa brojem privrednih subjekata širom zemlje. Procenjuje se da samo u Opštini Priština ima preko 50 hiljada aktivnih privrednih subjekata, veliki broj istih je u obavezi da poštuje pravilo o angažovanju lica odgovornih za bezbednost i zdravlje na radu, ali je tako nešto teško dostižno, bez povećanja broja inspekcija za bezbednost i zdravlje na radu.

1.9.2 Nedostatak lekarskih pregleda

Lekarski pregled zaposlenih predstavlja još jednu zakonsku obavezu poslodavaca. Prema Zakonu o bezbednosti i zdravlju na radu, poslodavac je dužan da zaposlenima obezbedi lekarske preglede u licenciranim zdravstvenim ustanovama za usluge medicine rada. Pregled se mora obaviti najmanje jednom u tri godine.

Dakle, da bi obavljali svoju delatnost, zaposleni moraju imati lekarsko uverenje koje dokazuje da su sposobni za određeni posao. Odluku o tome da li je zaposleni sposoban ili nije sposoban za određeni posao mora da donese lekar specijalista medicine rada, koji poseduje sertifikat lekara medicine rada.

Međutim, ova obaveza se kod nas ne sprovodi kako treba. Izveštaj Međunarodne organizacije rada za Kosovo konstatovao je da u praksi sistem medicinskog nadzora radnika nije efikasan³². U ovom izveštaju se, između ostalog, ističe da Inspektorat za rad ne vrši adekvatan nadzor nad sprovođenjem zdravstvenog nadzora na nivou preduzeća.

Ovaj izveštaj ILO takođe smatra da zabrinjava mali broj lekara medicine rada. Prema ILO, ako Kosovo ne osposobi nove lekare medicine rada, Kosovo neće imati dovoljan broj lekara medicine rada za obavljanje lekarskih pregleda za sve radnike.

U praksi, zdravstveni nadzor na radnom mestu obezbeđuju dve ustanove medicine rada, Institut za medicinu rada u Obiliću i Institut za medicinu rada u Đakovici, kao i privatne zdravstvene ustanove. Trenutno ne postoje podaci o nivou zdravlja na radnom mestu, jer nijedna ustanova ne prikuplja podatke o broju izdatih lekarskih uverenja kojima se procenjuje zdravlje radnika na radnom mestu godišnje na Kosovu.

²⁹ Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu, član 10.

³⁰ Statistika preuzeta iz odgovora Sekretarijata Komisije za bezbednost i zdravlje na radu.

³¹ Statistika preuzeta iz odgovora Sekretarijata Komisije za bezbednost i zdravlje na radu.

³² Izveštaj ILO, objavljen 2021. godine

Institut za medicinu rada, sa sedištem u Đakovici, je ove godine izdao samo 44 lekarska uverenja za radnike, dok je 2021. godine broj izdatih uverenja bio samo 69.

Pored malog broja uverenja koje izdaje ova ustanova, zabrinjava i nedostatak lekara medicine rada. U ovoj ustanovi trenutno radi samo jedan lekar koji je dostigao starosnu dob za odlazak u penziju, ali je u nedostatku ovih lekara angažovan kao spoljni saradnik na nepuno radno vreme.³³

2. Postupanje sudova u predmetima sporova iz radnog odnosa

Pravosudni sistem je jedna od važnih karika koja obezbeđuje kažnjavanje počilaca i pravdu za žrtve prekršaja i diskriminacije na radu.³³

Sudovi se bave upravnim, građanskim i krivičnim sporovima iz radnog odnosa, dok državno tužilaštvo ima suštinsku ulogu u istrazi krivičnih dela iz oblasti rada.

Istraživanje BIRN-a konstatuje neopravdana zakašnjenja pravosudnog sistema u sprovođenju zakonskih obaveza, nedostatak proceduralnih standarda, blage kazne i dvostruke standarde u postupanju po predmetima od strane pravosudnog sistema. BIRN je našao da pravosudni sistem nije ispunio standarde u:

- sprovođenju vremenskog standarda za suđenje u razumnom roku
- pravovremenoj istrazi prijave povreda prava radnika

2.1 Neuspeh sudova da primene standard suđenja u razumnom roku

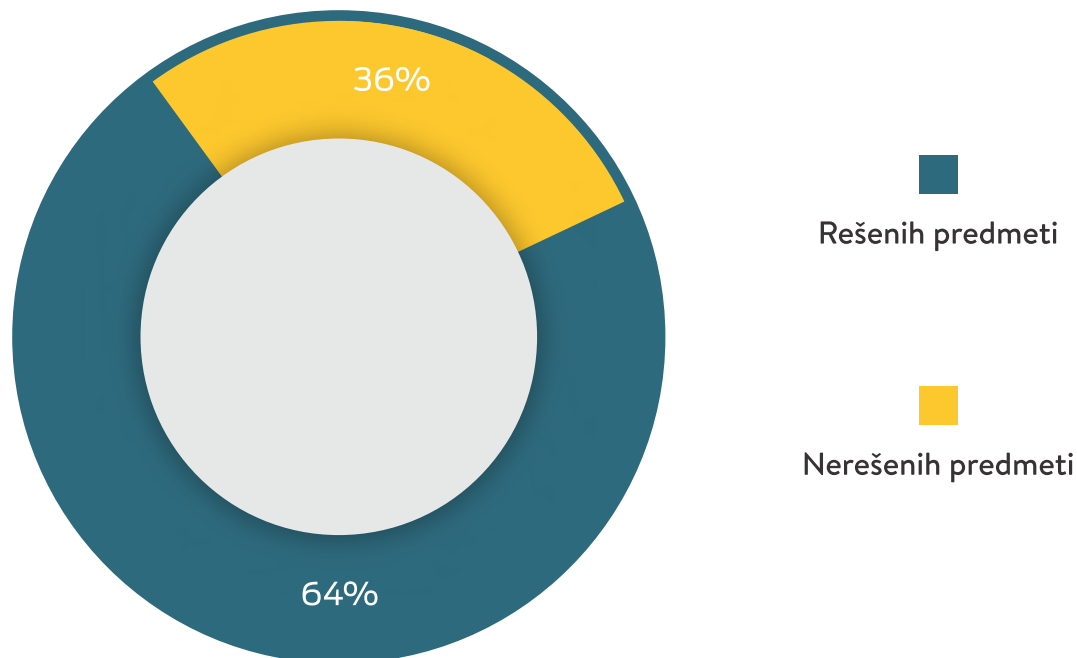
Sporove iz radnog odnosa pokreću radnici ili privredni subjekti u slučajevima kada postoji neslaganje oko sprovođenja ugovora o radu ili otkazivanju radnog odnosa. Prema zakonu, kosovski sudovi postupaju prioritarno u ovim predmetima.

Statistike pokazuju da se pravosudni sistem urušava kada je reč o rešavanju ovih predmeta. U poslednje tri godine, od 2018-2021, rešeno je samo 35.6% ovih predmeta³⁴

³³ Podaci iz odgovora Instituta za medicinu rada u Đakovici.

³⁴ Podaci izvedeni iz baze podataka „Transparentnost i odgovornost u pravosudnom sistemu“, <https://no-fakene8s.com/kallxo-com/>

Postupanje u 11.834 sporova iz radnog odnosa OD2016-2018. godine

Grafikon pokazuje da za 3 godine u sudstvu 11.834 predmeta čeka na potpuno rešavanje, dok je samo 35.6% istih ili samo 4.215 predmeta sporova iz radnog odnosa rešeno sudskom odlukom.

Ovi podaci govore da radnici nisu uspjeli da dobiju odgovore na svoje tužbe.

BIRN je analizirao i način rešavanja ovih predmeta.

Podaci ukazuju da su radnici uglavnom bili u pravu u predmetima koji su pokrenuti na sudu.

Od 4,215 predmeta o kojima je odlučeno meritorno, u 2.612 predmeta radnici su izašli kao pobednici, dok je u 1,005 predmeta tužba odbijena, dok je 598 predmeta rešeno u nekom drugom obliku, sudskim poravnanjem ili na neki drugi način.

Ovaj podatak govori da su sudovi konstatovali visoki stepen kršenja prava radnika.

2.2 Nemar u postupanju u krivičnim predmetima

Predmeti diskriminacije, kršenja radničkih prava ili povreda na radu, sude se u krivičnom sistemu zemlje. Inspektori, policija, lekari, tužioci, zastupnici žrtava, advokati i sudije su pozvani da profesionalno istraže i presude o kažnjivim povredama prava radnika.

BIRN je analizirao 27 krivičnih predmeta koji su se vodili u sedam osnovnih sudova Republike Kosovo.³⁵

Nalazi ove analize ukazuju na:

- nerazumna zakašnjenja u postupanju po krivičnim prijavama;
- odugovlačenje krivičnih istraga;
- zakašnjenja u postupanju po optužbi;
- blage kazne za učinioce krivičnih dela;
- ocenjivanje okolnosti izvršenja krivičnog dela mimo standarda.

Krivičnu prijavu kao sredstvo za pokretanje istražnog postupka državni tužilac mora procesuirati u roku od 30 dana. U 10 od 27 analiziranih predmeta konstatovano je zakašnjenje u postupanju po krivičnim prijavama. U većini ovih predmeta postupanje je kasnilo od 2 do 4 meseca, dok je bilo slučajeva kada je krivična prijava procesuirana sa zakašnjenjem od 2 godine, kao što je Predmet 2 u Mitrovici, ali ima slučajeva kada je žalba procesuirana sa zakašnjenjem od 1 godine, kao što je Predmet 4 u Mitrovici i Predmet 2 u Prištini.

U međuvremenu, u ostalih 17 predmeta ispoštovan je rok od 30 dana propisan Zakonikom o krivičnom postupku za postupanje po krivičnoj prijavi.

Pored kašnjenja u postupanju po krivičnim prijavama na osnovu analize 27 sudskih odluka, zakašnjenja su konstatovana i u postupanju po optužnicama.

Prema Zakoniku o krivičnom postupku, nakon podizanja optužnice, u roku od 30 dana, mora se zakazati i održati prvo saslušanje. Međutim, podaci izvedeni iz analize pokazuju da je ovaj rok ispoštovan u samo tri od 27 analiziranih predmeta. Shodno tome, zakašnjenja u ovoj fazi postupka su prisutna u gotovo svakom predmetu.

U 7 predmeta zabeleženo je zakašnjenje od 2 godine u zakazivanju prvog saslušanja povodom optužnice, dok je u 6 predmeta zakašnjenje premašilo period od 1 godine. Dakle, u 13 od 27 analiziranih predmeta utvrđeno je više od godinu dana zakašnjenja u zakazivanju prvog saslušanja.

Nakon razmatranja optužnice i procenjivanja materijalnih i nematerijalnih dokaza, sledi faza donošenja sudske odluke. Ova faza podrazumeva suđenje licu koje je optuženo da je izvršilo krivično delo. U ovom slučaju, optuženi se ili proglašava krivim ili oslobađa od optužbe. U slučajevima kada je presuda osuđujuća, sudija ili sudsko veće se moraju okupiti i odlučiti o izricanju kazne.

Važna faza pre donošenja odluke o kazni je odmeravanje olakšavajućih i otežavajućih okolnosti koje se moraju izdvojiti iz okolnosti predmeta, kako bi visina kazne bila opravdana.

Zakonik o krivičnom postupku propisuje olakšavajuće i otežavajuće okolnosti koje se uzimaju kao osnov za odmeravanje kazne. Vrhovni sud Republike Kosovo je doneo Smernice o kaznenoj politici, na osnovu kojih sudije moraju da obrazlože visinu kazne koju izriču.³⁶

³⁵ Tpodaci izvedeni iz 27 krivičnih predmeta procesuiranih od strane osnovnih sudova.

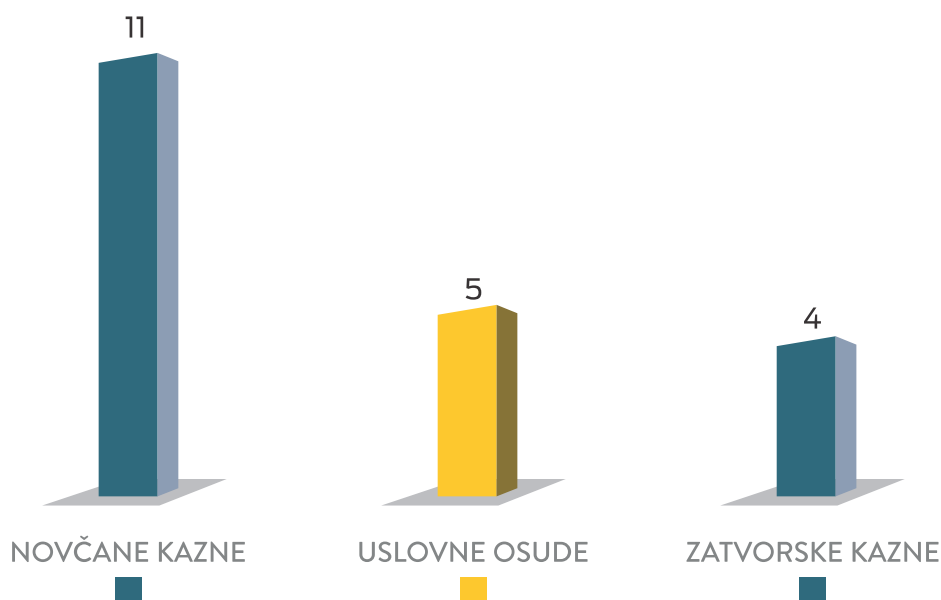
³⁶ Smernice o kaznenoj politici, februar 2018, https://supreme.gjvqesori-rks.org/ep-content/uploads/legalOpinions/Udhezues%20per%20Politiken%20ndeshkimore_Shkurt%202018.pdf

BIRN je analizirao 20 osuđujućih presuda koje su doneli redovni sudovi kako bi utvrdio da li su u skladu sa smernicama kaznene politike.

Analizirani podaci sudskih odluka pokazuju da je u 20 osuđujućih presuda uzeto u obzir ukupno 111 olakšavajućih okolnosti, a samo 21 otežavajuća.

Analiza pokazuje da u 14 od 20 analiziranih presuda Smernice o kaznenoj politici nisu sprovedene, imajući u vidu da ni u jednom predmetu ove okolnosti nisu obrazložene i izrečena kazna nije odgovarala pravilima iz Smernica.

Odluke sudova

Od ovih analiziranih presuda, u četiri predmeta se radilo o optužbama za fatalne ishode po radnika, usled nepostojanja bezbednosti na radu.

U ovim predmetima je zaprečena kazna zatvora od 1 do 10 godina, ali analiza pokazuje da su u dva predmeta počinioci osuđeni uslovno, a u dva predmeta na kazne efektivnog zatvora.

U analiziranim spisima je utvrđeno da je samo u jednom predmetu zatražen pritvor za učinioce krivičnih dela.

BIRN-ova analiza otkriva i druge probleme i neslaganja između sudova

2.2.1 Postupanje u predmetima od strane suda i tužilaštva u Peći

U sudskom okrugu u Peći analizirana su četiri predmeta. Dva od ovih predmeta su presuđena, i jedan je okončan kaznom od 1 godine zatvora uslovno, dok je drugi okončan u postupku posredovanja. Druga dva predmeta nisu presuđena i o njima još uvek nije odlučeno.

U predmetima kojima se bavio sud u Peći primetna su zakašnjenja u postupanju po krivičnim prijavama, kao i u procesuiranju optužnica. Štaviše, i u dva predmeta koja su u toku, prvo saslušanje optužnice zakazano je sa više od godinu dana zakašnjenja. Podaci izvedeni iz analize pokazuju da je od četiri zaposlenih koji su bili žrtve u ovim predmetima, samo jedan od njih imao potpisan ugovor o radnom odnosu.

O.S. PEĆ	Kada se slučaj desio	Priroda krivičnog dela	Zaprećena kazna	Olakšavajuće okolnosti	Otežavajuće okolnosti	Izrečena kazna	Da li odgovara Smernicama Vrhovnog suda	Da li je objavljeno sudskomedicinsko veštačenje	Da li je izveštaj IR sačinjen na vreme	Da li je krivična prijava podneta na vreme	Da li je krivična prijava procesuirana na vreme	Kada je podignuta optužnica	Da li je na vreme zakazano razmatranje optužnice	Da li je bilo pritvora	Zaposleni ima ugovor o radu	
1	P.br.843/18	12. februar 2017	Član 367, stav 4 u vezi sa stavom 2 Povreda	1-10 godina	6	1	1 godina zatvora uslovno	N/D	Da	Da	10 meseci nakon slučaja	Ne (sa zakašnjenjem od 10 meseci)	5. novembar 2018.	Ne (sa zakašnjenjem od 2 meseca)	Ne	Ne
2	P.br.889/20	7 maj 2019.	Član 358, stav 3	Do 3 godine	N/D	N/D	Posredovanje	N/D	Da	NE (2 meseca nakon slučaja)	11 dana nakon slučaja	Ne (sa zakašnjenjem od 5 meseci)	4. decembar 2020.	Ne (sa zakašnjenjem od 2 meseca)	Ne	Da
3	P.br.889/20	26. novembar 2019	Član 358, stav 5 u vezi sa stavom 3	Do 5 godina	N/D	N/D	N/D	N/D	Da	NE (2 meseca nakon slučaja)	8 meseci nakon slučaja	Ne (sa zakašnjenjem od 2 meseca)	8. decembar 2020.	Sa zakašnjenjem od 1 godine i 10 meseci	Ne	Ne
4	P.br.251/20	30. novembar 2019.	Član 358, stav 4	1-10 godina	N/D	N/D	N/D	N/D	Da	Da (tokom meseca)	15 dana nakon slučaja	Ne (sa zakašnjenjem od 2 meseca)	28. februar 2020.	Nije zakazano još uvek	Ne	Ne

2.2.2 Postupanje u predmetima od strane suda i tužilaštva u Đakovici

U sudskom okrugu u Đakovici analizirana su četiri predmeta. Podaci ovog suda pokazuju da su u sva četiri predmeta izrečene novčane kazne jer je kazna zatvora od 6 meseci pretvorena u novčanu kaznu, shodno mogućnostima koje predviđa Krivični zakonik.

U predmetima kojima se bavio sud u Peći primetna su zakašnjenja u postupanju po krivičnim prijavama, kao i u procesuiranju optužnica. Ni u jednom od ovih predmeta odluka nije bila u skladu sa Smernicama o kaznenoj politici. U ovim predmetima su žrtve bila dva zaposlena, od kojih jedan nije imao ugovor o radu.

O.S. ĐAKOVICA	Kada se slučaj desio	Priroda krivičnog dela	Zaprećena kazna	Olakšavajuće okolnosti	Otežavajuće okolnosti	Izrečena kazna	Da li odgovara Smernicama Vrhovnog suda	Da li je objavljeno sudskomedicinsko veštačenje	Da li je izveštaj IR sačinjen na vreme	Da li je krivična prijava podneta na vreme	Da li je krivična prijava procesuirana na vreme	Kada je podignuta optužnica	Da li je na vreme zakazano razmatranje optužnice	Da li je bilo pritvora	Zaposleni ima ugovor o radu	
1	P.br.87/19	3. oktobar 2018.	Član 367, stav 2 u vezi sa stavom 3	Do 3 godine	10	0	700 evra	Ne	Da	Da, u roku od 8 dana	3 meseca nakon što se desio slučaj	Da	17. April 2019.	Ne (sa zakašnjenjem od 8 meseci)	Ne	N/D
2	P.br.597/21	24. avgust 2020.	Član 358, stav 5 u vezi sa stavom 3	Do 5 godina	13	0	1000 evra	Ne	Da	Da, u roku od 3 nedelje	8 meseci nakon što se desio slučaj	Da	18 maj 2021.	Ne (sa zakašnjenjem od 2 meseca)	Ne	Da
3	P.br185/19	5. februar 2019.	Član 367, stav 42 u vezi sa stavom 3	1-10 godina zatvora	10	0	3000 evra	Ne	Da	Da, u roku od 2 dana	4 meseca nakon što se desio slučaj	Ne (3 meseca nakon krivične prijave)	23. avgust 2019.	Ne (sa zakašnjenjem od 14 meseci)	Ne	N/D
4	P.br.594/21	31. mart 2021.	Član 358, stav 5 u vezi sa stavom 3	Do 5 godina	13	0	3000 evra	Ne	Da	Da, u roku od 3 nedelje	Da, u roku od 3 nedelje	Da	22. novembar 2021.	Ne (sa zakašnjenjem od 2 meseca)	Ne	Ne

2.2.3 Postupanje u predmetima od strane suda i tužilaštva u Prištini

U sudskom okrugu u Prištini analizirana su četiri predmeta. Podaci pokazuju da je u ovom sudu suđenje završeno u dva predmeta dok druga dva predmeta čekaju na rešavanje. U jednom od rešenih predmeta okrivljenom je izrečena novčana kazna, dok je drugi osuđen na uslovnu kaznu zatvora. Krivične prijave su u tri predmeta bile blagovremeno obrađene, dok je u jednom od njih procesuiranje predmeta trajalo više od godinu dana. Za razliku od tužilaštva, sud je u sva četiri predmeta prekršio zakonske rokove zakazavši ročišta za razmatranje optužnice sa najmanje godinu dana zakašnjenja.

Oštećeni su u dva slučaja imali ugovore o radu, dok u dva slučaja nisu bili zaposleni.

O.S. PRIŠTINA	Kada se slučaj desio	Priroda krivičnog dela	Zaprećena kazna	Olakšavajuće okolnosti	Otežavajuće okolnosti	Izrečena kazna	Da li odgovara Smernicama Vrhovnog suda	Da li je obavljeno sudskomedicinsko veštačenje	Da li je izvršaj IR sacinjen na vreme	Da li je krivična prijava podneta na vreme	Da li je krivična prijava procesuirana na vreme	Kada je podignuta optužnica	Da li je na vreme zakazano razmatranje optužnice	Da li je bilo pritvora	Zaposleni ima ugovor o radu	
1	P.nr.101/20	18. jun 2012.	Član 358, stav 5 u vezi sa stavom 3	Do 5 godina	5	1	1500 evra	Ne	Da	Nije pozvan uopšte	Da	Da	29. oktobar 2013.	Ne (sa zakašnjenjem od više od 2 godine)	Ne	N/D
2	PP.II.15642/18	15. jul 2018.	Član 367, stav 5 u vezi sa stavom 3	Do 5 godina	N/D	N/D	N/D	N/D	Da	Da, u roku od 15 dana	2 meseca nakon što se desio slučaj	Ne (sa zakašnjenjem od više od 1 godine)	20. februar 2020.	Ne (Prošlo je 2 godine i 9 meseci)	Ne	N/D
3	PP.II.3891/2018	3. februar 2018.	Član 367, stav 3	Do 3 godina	N/D	N/D	N/D	N/D	Da	Da tokom meseca	4 meseca nakon što se desio slučaj	Da	10. novembar 2020.	Ne (Prošlo je 2 godine)	Ne	N/D
4	P.nr.5494/2017	6. mart 2017.	Član 367, stav 2 u vezi sa stavom 7	1-8 godina	1	0	2 godine zatvora uslovno	Ne	Da	Nije pozvan uopšte	Da tokom dana	Da	17. novembar 2017.	Ne (sa zakašnjenjem od 1 godine i 4 meseca)	Ne	N/D

2.2.4 Postupanje u predmetima od strane suda i tužilaštva u Mitrovici

U sudskom okrugu u Mitrovici analizirana su četiri predmeta. Sud u Mitrovici je jedan od retkih koji je izrekao efektivnu kaznu zatvora i jedini je koji je izrekao kazne u skladu sa Smernicama o kaznoj politici. U 2 predmeta izrečene su zatvorske kazne, u jednom novčana, a u drugom uslovna. Dok je rad tužilaštva u ovom regionu u dva predmeta okarakterisan zakašnjenjima u postupanju po krivičnim prijavama, prekoračivši zakonski rok od godinu dana. U ovom regionu su dve žrtve povreda na radu imale ugovore o radu, a druge dve nisu.

O.S. MITROVICA	Kada se slučaj desio	Priroda krivičnog dela	Zaprećena kazna	Olakšavajuće okolnosti	Otežavajuće okolnosti	Izrečena kazna	Da li odgovara Smernicama Vrhovnog suda	Da li je obavljeno sudskomedicinsko veštačenje	Da li je izvršaj IR sacinjen na vreme	Da li je krivična prijava podneta na vreme	Da li je krivična prijava procesuirana na vreme	Kada je podignuta optužnica	Da li je na vreme zakazano razmatranje optužnice	Da li je bilo pritvora	Zaposleni ima ugovor o radu	
1	P.br. 668/2020	8. jul 2018	Član 367, stav 5	1-5 godina	3	2	10 meseci zatvora uslovno	Da	Da	Nije bilo	2 meseca nakon slučaja	Da	3. novembar 2020.	Ne (sa zakašnjenjem od 2 meseca)	Ne	Ne
2	P.br.860/2016	22. septembar 2014.	Član 365, stav 6	Do 3 godine	3	3	9 meseci zatvora	Da	Da	Ne (2 i po meseca nakon slučaja)	4 meseca nakon slučaja	Ne (2 godine nakon krivične prijave)	19. decembar 2016.	Da	Ne	Da
3	P.br.647/2017	11 decembar 2014.	Član 368, stav 5	1 do 5 godina	5	5	1 godina i 6 meseci zatvora	Da	Da	Da	8 meseci nakon slučaja	Da	23. novembar 2017.	Ne (sa zakašnjenjem od 2 godine)	Ne	Da
4	P.br.499/2016	9. mart 2013.	Član 367, stav 5	1-5 godina	6	1	6 meseci pretvoreno u 2000 evra	Ne	Da	Da	3 meseca nakon što se desio slučaj	Ne (sa zakašnjenjem od 1 godine)	20. jun 2016.	Ne (sa zakašnjenjem od 2 godine)	Ne	Ne

2.2.5 Postupanje u predmetima od strane suda i tužilaštva u Uroševcu

U sudskom okrugu u Uroševcu, analizirana su tri sudska predmeta, jedan od njih je predmet sa smrtnim ishodom gde je okrivljeni bio vlasnik kompanije. Za slučaj sa fatalnim ishodom izrečena je kazna efektivnog zatvora od 10 meseci, dok su u druga dva predmeta izrečene kazne podrazumevale novčanu i uslovnu kaznu zatvora.

Rad tužilaštava u ova tri predmeta pokazuje da krivične prijave nisu blagovremeno obrađene, dok je u dva predmeta sud kasnio sa optužbama. Podaci pokazuju da je samo u jednom predmetu odluka doneta u skladu sa Smernicama o kaznoj politici i da je samo u jednom predmetu žrtva imala ugovor o radnom odnosu.

O.S.UROŠEVAC	Kada se slučaj desio	Priroda krivičnog dela	Zaprećena kazna	Olakšavajuće okolnosti	Otežavajuće okolnosti	Izrečena kazna	Da li odgovara Smernicama Vrhovnog suda	Da li je obavljeno sudskomedicinsko veštačenje	Da li je izveštaj IR sačinjen na vreme	Da li je krivična prijava podneta na vreme	Da li je krivična prijava procesuirana na vreme	Kada je podignuta optužnica	Da li je na vreme zakazano razmatranje optužnice	Da li je bilo pritvora	Zaposleni ima ugovor o radu	
1	P.br.298/2019	29. novembar 2014.	Član 367, stav 7 u vezi sa stavom 3	1-8 godina	5	3	10 meseci zatvora	Ne	Da	Da	3 nedelje nakon što se desio slučaj	Ne (sa zakašnjenjem od 3 meseca)	3. decembar 2015.	Ne (sa zakašnjenjem od 1 godine i 3 meseca)	Ne	Da
2	P.br.89/2018	13. maj 2016.	Član 367, stav 5 u vezi sa stavom 3	Do 5 godina	4	4	2500 evra	Ne	Da	Da	5 meseci nakon što se desio slučaj	Da	17. januar 2018.	Ne (sa zakašnjenjem od 5 meseci)	Ne	Ne
3	P.br.121/2019	10. oktobar 2018	Član 367, stav 2 u vezi sa stavom 3	Do 3 godine	6	0	4 meseca zatvora uslovno	Ne	Da	Da	1 mesec nakon što se desio slučaj	Da	25. januar 2019.	Da	Ne	Ne

2.2.6 Postupanje u predmetima od strane suda i tužilaštva u Prizrenu

U sudskom okrugu u Prizrenu su analizirana četiri predmeta. Podaci pokazuju da je u jednom predmetu izrečena kazna zatvora, u drugom novčana, a u jednom uslovna. U oba predmeta u Prizrenu odluka nije bila u skladu sa Smernicama o kaznoj politici.

Tužilaštvo u Prizrenu je blagovremeno postupilo u sve četiri krivične prijave, dok je sud u tri predmeta prekršio zakonske rokove prekoračenjem od više od godinu dana. U oba analizirana predmeta, žrtve su bila dva zaposlena, od kojih jedan nije imao ugovor o radu.

O.S.PRIZREN	Kada se slučaj desio	Priroda krivičnog dela	Zaprećena kazna	Olakšavajuće okolnosti	Otežavajuće okolnosti	Izrečena kazna	Da li odgovara Smernicama Vrhovnog suda	Da li je obavljeno sudskomedicinsko veštačenje	Da li je izveštaj IR sačinjen na vreme	Da li je krivična prijava podneta na vreme	Da li je krivična prijava procesuirana na vreme	Kada je podignuta optužnica	Da li je na vreme zakazano razmatranje optužnice	Da li je bilo pritvora	Zaposleni ima ugovor o radu	
1	P.br.1268/2021	05.02.2020.	219 stav 1 KZRK-a	Novčana ili kazna zatvora do 2 godine	1	0	500 evra novčana kazna	Da	Nije bilo potrebe	Nema izveštaja	Stranka podnela krivičnu prijavu	Da	17/11/2021	Ne, sa zakašnjenjem od 9 meseci	Ne	N/D
2	P.br.454/2019	19/07/2018	367 stav 7 u vezi sa stavom 3	1 do 8 godina zatvora	N/D	N/D	1 godina zatvora uslovno	Da	Da	Nema izveštaja	6 meseci nakon što se desio slučaj	Da	4/12/2019	Ne, skoro 2 meseca nakon podizanja optužnice	Ne	Ne
3	P.br. 469/2019	29/05/2012	367 stav 2 u vezi sa stavom 3 i 4	Do 3 godine	N/D	N/D	N/D	N/D	Da	Nema izveštaja	8 meseci nakon što se desio slučaj	Da	24/03/2014	Ne (sa zakašnjenjem od više od 2 godine)	Ne	Da
4	P.br. 585/18	12/10/2017	367 stav 7 u vezi sa stavom 3	1-8 godina	1	0	2 godine zatvora	Ne	Da	Da (u roku od nedelju dana)	Da (u roku od 24 časa)	Da	16/04/2018	Da	Da	N/D

2.2.7 Postupanje u predmetima od strane suda i tužilaštva u Gnjilanu

U sudskom okrugu u Gnjilanu analizirana su četiri predmeta. Podaci ovog suda pokazuju da su za sva četiri predmeta izrečene novčane kazne time što je kazna zatvora od 6 meseci pretvorena u novčanu kaznu, shodno mogućnostima koje predviđa Krivični zakonik. U predmetima u kojima je postupao sud u Gnjilanu, primetna su zakašnjenja u postupanju po krivičnim prijavama, kao i zakašnjenja u procesuiranju optužnica.

U tri predmeta suda u Gnjilanu, nisu primenjene Smernice o kaznenoj politici, a u dva predmeta žrtve su bili radnici kojima su imali potpisan ugovor o radnom odnosu.

O.S. GNJILANE	Kada se slučaj desio	Priroda krivičnog dela	Zaprećena kazna	Olakšavajuće okolnosti	Otežavajuće okolnosti	Izrečena kazna	Da li odgovara Smernicama Vrhovnog suda	Da li je obavljeno sudskomedicinsko veštačenje	Da li je izvršaj I/R sacinjen na vreme	Da li je krivična prijava podneta na vreme	Da li je krivična prijava procesuirana na vreme	Kada je podignuta optužnica	Da li je na vreme zakazano razmatranje optužnice	Da li je bilo pritvora	Zaposleni ima ugovor o radu	
1	P.br.998/2019	26/12/2019	367 stav 5 u vezi sa stavom 3	Do 5 godina zatvora	6	0	600 evra novčana kazna	Ne	Da	Da, u roku od 2 nedelje	2 meseca nakon 9 dana se desio slučaj	Da, u roku od 24 časa	28. April 2017.	Nema podataka	Ne	Ne
2	P.br. 899/18	30/01/2018	367 stav 2 u vezi sa stavom 3 i 7	1-8 godina	3	2	1800 evra novčana kazna	Da	Da	Da	2 meseca nakon što se desio slučaj	Da - u roku od 30 dana	10. februar 2018.	Ne (sa zakašnjenjem od 1 godine)	Ne	Da
3	P.br.162/19	21/11/2018	367 stav 2	6 meseci do 5 godina	6	0	1300 evra novčana kazna	Ne	N/D	Da	2 meseca nakon što se desio slučaj	Da - u roku od 30 dana	13. februar 2019.	Ne (sa zakašnjenjem od 1 godine i 5 meseci)	Ne	N/D
4	P.br. 392/2019	9/5/2015	367 stav 2 u vezi i stavom 3 i 5	Do 5 godina zatvora	4	1	2000 evra novčana kazna	Ne	Da	Ne	Ne (1 godina 9 meseci nakon što se desio slučaj)	Ne	19. April 2019.	Ne (sa zakašnjenjem od 9 meseci)	Ne	Da

Podaci analizirani u sklopu sudskog sistema ukazuju na nepoklapanje u načinu odlučivanja, nedoslednosti u poštovanju rokova i načinu sprovođenja kaznene politike.

3. Preporuke

- Vlada Kosova treba da završi proces izrade novog Zakona o radu
- Vlada Kosova treba da obezbedi podršku za povećanje kadrovske strukture Inspektorata za rad sa posebnim akcentom na povećanju broja inspektora
- Povećati kapacitete Inspektorata u skladu sa rodnim standardima
- Inspektorat za rad treba da uloži u tehnološku opremu kako bi potpomogao prijavljivanje i rukovanje predmetima u fazi obrade
- Inspektorat za rad treba ozbiljno da se pozabavi kvalitetom prvostepenih rešenja i da preduzme mere da se prekršaji konstatovani na drugom stepenu ne ponove
- Inspektorat za rad treba da uspostavi standarde za izricanje novčanih kazni i kazni za prekršaje
- Inspektorat za rad treba da poveća svoju posvećenost kada je reč o primeni zakona o bezbednosti i zdravlju na radu
- Inspektorat za rad treba da reformiše proceduru i krene sa dostavljanjem krivičnih prijavi Državnom tužilaštvu
- Inspektorat za rad treba da poveća broj inspekcija bezbednosti i zdravlja na radu
- Sudski savet Kosova treba da preduzme hitne mere za poboljšanje učinka sudova u rešavanju predmeta prava radnika
- Tokom suđenja u predmetima, sudije treba da primene Smernice o kazenoj politici
- Državno tužilaštvo treba da se angažuje na brzoi istrazi slučajeva nesreća na radu
- Sudeње u krivičnim predmetima treba obaviti u optimalnim rokovima propisanim aktuelnim zakonima

Funded by
the European Union

Ovaj izveštaj je izrađen uz finansijsku podršku Evropske unije u okviru projekta „Zaštita i promocija radnih prava ugroženih grupa na tržištu rada“
Sadržaj ovog izveštaja je odgovornost ATRC-a i BIRN-a Kosovo i ni na koji način se ne može smatrati stavom Evropske unije.

